

УДК 378.011.3-051:373.3]:80

DOI: 10.31376/2410-0897-2025-2-58-204-211

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНОЇ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ, МИСТЕЦЬКОЇ ТА ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНИХ ГАЛУЗЕЙ

Зенченко Тетяна Федорівна

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики початкової освіти
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: tatianazenhenko@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-3589-4780

Вишник Ольга Олександрівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: oovushnuk@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-4030-4482

Аторіна Вікторія Миколаївна

доктор філософії, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: viktorija081216@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-4829-7010

У статті досліджено потенціал сучасної дитячої літератури як важливого змістового компонента для інтеграції мовно-літературної, мистецької та технологічної освітніх галузей у початковій школі. Обґрунтовано актуальність теми в контексті реалізації компетентнісного підходу Нової української школи, який вимагає міжгалузевого мислення, креативної взаємодії та формування ключових компетентностей в учнів. Дитяча література в сучасному освітньому процесі розглядається не лише як об'єкт вивчення в межах мовної освіти, а як інструмент формування емоційного інтелекту, художньо-естетичного смаку, критичного мислення, технологічної креативності та ціннісного світогляду школярів.

***Ключові слова:** початкова освіта, компетентнісний підхід, дитяча література, мовно-літературна освітня галузь, технологічна освітня галузь, мистецька освітня галузь, міждисциплінарний підхід, освітній контент, Нова українська школа (НУШ), підготовка вчителів.*

Постановка проблеми. Сучасна дитяча література відіграє важливу роль у всебічному розвитку молодших школярів. Традиційно дитяча книга відкривала учням світ чистого, світлого, казкового, слугувала мостом між поколіннями і культурами, сьогодні ж – це ще й світ іншої реальності, перезавантаження, релаксу, панування цінностей і чеснот. Нові видання сучасних авторів відображають актуальні суспільні теми, поєднують різні жанри та засоби масової інформації, що дає дітям усвідомлювати загальнолюдські цінності сучасної дійсності.

У Концепції НУШ підкреслюється, що сучасний учитель повинен розширювати світогляд учнів за допомогою сучасних творів, які розвивають ерудицію, естетичний смак і фантазію. Згідно з методичними рекомендаціями МОН, на уроках мовно-літературної освітньої галузі обов'язковим є знайомство з новими творами сучасних авторів (зокрема через хрестоматії), що дає змогу формувати читання як потрібну життєву навичку водночас використовувати дитячу літературу як фундамент для формування громад Так, у «Хрестоматії сучасної української дитячої літератури для читання в 1–2 класах» зібрано твори визнаних і молодих письменників сучасності, інтерпретовані відповідно до інтересів і зацікавлень сучасних дітей [11] що засвідчує важливість актуалізації програм літературного читання сучасним змістом, оскільки використання сучасних творів ґрунтується на систематично оновлюваних стандартах освіти та вимогам батьків і суспільства, вчать «діяти як відповідальний громадянин та брати повноцінну участь у громадському та суспільному житті, зокрема школи та класу, спираючись на розуміння соціальних, економічних і політичних понять та сталого розвитку, критичне оцінювання основних подій національної, європейської та світової історії, а також повагу до прав людини та верховенства права, цінування культурного розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України; <...> конструктивно співпрацювати, співчувати та діяти в конфліктних ситуаціях, зокрема пов'язаних з різними проявами дискримінації.» [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Безсумнівно, вагомість дитячої літератури найбільшою мірою прослідковується саме в меті вивчення мовно-літературної освітньої галузі (вивчення української мови та літератури, мов та літератур відповідних корінних народів і національних меншин) – з-поміж іншого наголошено на «розвиткові особистості здобувачів освіти із застосуванням засобів різних видів мовленнєвої діяльності; здатності спілкуватися українською мовою, мовами відповідних корінних народів і

національних меншин для духовного, культурного і національного самовираження, користуватися ними в особистому і суспільному житті, міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей» [2].

Водночас дитяча література має значний потенціал для використання в процесі вивчення інших освітніх галузей, зокрема мистецької та технологічної освітніх галузей, що закладено в формулюванні мети мистецької освітньої галузі: «формування культурної та інших компетентностей, цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті, поваги до національної та світової мистецької спадщини» частково – у меті технологічної освітньої галузі: «формування компетентностей в галузі техніки і технологій та інших ключових компетентностей, здатності до <...> використання технологій для власної самореалізації, культурного і національного самовираження. [2].

У європейській освітній практиці дитяча література обіймає важливу сходинку в змістовому наповненні освітнього процесу, оскільки є не лише джерелом для розвитку читання, а й фундаментом міжгалузевої інтеграції, формування емоційного інтелекту, цінностей та соціальної відповідальності. Її роль значно ширша, ніж проста передача змісту: для прикладу, у фінській освіті книжка є не просто складником змісту, а культурним артефактом, навколо якого будується вся шкільна екосистема. Ключовою особливістю освітнього процесу є обов'язкове щоденне читання – з першого класу щодня 10–15 хвилин вільного або спільного читання, яке не оцінюється, а слугує для формування позитивного ставлення до читання як до приємної та важливої частини життя. Такий підхід «*Lukuklaani*» підтримується на державному рівні, що свідчить про стратегічну увагу до розвитку читацької культури у дітей. Читання книжок – індивідуальний, особистісний процес, тому кожна дитина має свободу вибору літератури відповідно до своїх інтересів.

Важливо зауважити, що дитяча література не існує у Фінляндії окремо від інших освітніх сфер – її активно інтегрують у мистецьку, природничу, громадянську і технологічну галузі через міждисциплінарні модулі. Наприклад, на основі прочитаних історій учні створюють макети міст, різнопланові моделі, малюють ілюстрації, грають у театральних постановках, обговорюють моральні життєві питання або планують рішення екологічних проблем, описаних у сюжеті. Книжка є «осередком навчального проекту», формує зміст, контекст і ціннісний вектор для освітньої діяльності. У цьому розумінні література виступає платформою, що об'єднує різні типи навчальної активності: інтелектуальну, емоційну, художню й практичну.

Окрему увагу у фінській школі приділено ролі дитячої книжки як засобу виховання на основі фантастичних та життєвих історій про дружбу, повагу до іншого, емоційні реакції, складні почуття та етичний вибір книжок Туве Янссон (авторки серії книжок про мумі-тролів, які торкають проблеми цінностей, сім'ї, емоцій та є частиною курсу з етичного розвитку та мистецтва) [14], Тімо Парвели (автор серії книг про дівчинку Еллу («*Ella and Friends*»)) [15], що описують шкільне життя з гумором і повагою до дитячого світу), Маурі Куннаса (автора і художника, який створює барвисті книжки з гумором і освітніми сюжетами, зокрема «*Історія Фінляндії для дітей*», «*Санта-Клаус і його команда*», які використовують на уроках мистецтва) [16] та ін. Учителю виконує роль не інтерпретатора змісту, а фасилітатора розмови, співрозмовника, який допомагає дитині побачити власний досвід у книжковій історії, порівняти його з досвідом персонажів і сформулювати власне бачення. Використання «розмови про книжку» (book talk) або «письма в діалозі з автором» – є типовим і ефективним елементом уроків у фінських школах. Підсилюється зазначена діяльність вчителя й учнів функціонуванням шкільної бібліотечної мережі, яка є важливим центром читацького життя із зонами для читання, аудіокнижками, інтерактивними панелями з буктрейлерами. Для формування читацької культури запроваджено на державному рівні програму «Читання вголос» (*Read Aloud Finland*), активне долучення батьків до сімейного читання навіть після того, як дитина навчилася читати самостійно – це підсилює зв'язок між школою, домом і книжкою як соціальною цінністю.

Відтак, у фінській освітній моделі дитяча література – не другорядний інструмент, а змістова основа навчання, яка допомагає навчити грамоті, сприймати тексти, є потужним механізмом формування культури, мислення, громадянських чеснот і творчої ініціативи дитини. Досвід Фінляндії демонструє, що інвестиції в читацьку культуру – це інвестиції в емоційно здорове, інтелектуально активне й відповідальне суспільство. Українська початкова освіта, адаптуючи ці підходи, має потенціал не лише покращити навчальні результати, а й глибше укорінити цінності гуманізму, творчості та партнерства в освітньому процесі.

Розуміння, що сучасна дитяча література – не лише навчальний матеріал, а й складник ефективного зв'язку між різними формами діяльності: читанням, мистецтвом, письмом, творенням простежується і в інших освітніх системах початкової освіти, є незамінною в навчанні майбутніх педагогів початкової школи, створенні моделі сучасного інтегрованого освітнього процесу. Зосібна, сучасна американська письменниця й педагогиня Доналін Міллер [17] свої роботи присвячує мотивації до читання у дітей («*The Book Whisperer*», 2009; «*Reading in the Wild*», 2013), наголошує, що сучасна доступна література і чітке врахування інтересів дитини (наприклад, фантастика, пригоди, графічні новели) підвищують читацький ентузіазм та розвиток мовлення.

Американська авторка методик читання і письма в початковій школі «Units of Study», професорка Колумбійського університету Люсі Калкінс [18], підкреслює: робота з художніми текстами сучасних авторів у класі сприяє «говорінню про думки, створенню власних змістів, колективним творчим вправам» – це прямий міст між читанням, письмом та мисленням.

Дослідження канадських учених (Catherine Scott, дослідження щодо інтеграції літератури в мистецтво («Picture books and literacy development»)) переконливо свідчать, що аналіз ілюстрацій у сучасних дитячих книжках не лише стимулює естетичне сприйняття, а й розвиває вербально-візуальну інтерпретацію, необхідну для уроків мистецтва. Ілюстрації, показані поруч із текстом, пропонують «безцінні інструменти, які допомагають дітям розвивати розуміння, плавність мовлення, словниковий запас та інші базові навички грамотності. Зображення в книзі з картинками оживляють сторінки, слугуючи візуальною дороговказом для розвитку історії» [13].

Українські дослідники, аналізуючи вплив сучасної дитячої літератури на освітній процес (К. Ткаченко, А. Сушко) висновкують, що сучасні казки та оповідання – це інструмент формування життєвих цінностей, емоційної компетентності та читацької мотивації у молодших школярів, який необхідний у використанні в сучасному освітньому процесі на уроках різних освітніх галузей, сприяє вихованню поваги, емпатії та соціальної відповідальності в учнів, особливо в умовах змінного соціокультурного середовища – через героїчні історії або історії про пригоди, в яких діти пізнають себе й інших [10].

Науковиця Т. Піроженко з опертям на педагогічні традиції В. Сухомлинського наголошує на художньому виховному значенню творчості для молодших школярів, доводить, що звернення до текстів сучасних авторів – це спосіб активізації уваги, розкриття внутрішнього світу дитини та формування основ морально-етичного світогляду, пов'язує читання з формуванням художнього смаку та розвитку ціннісного ставлення до культурної спадщини, що в тому числі здійснюється на уроках мистецької та технологічної освітніх галузей [8].

Учена Т. Качак звертає увагу на те, що література не лише розширює світогляд дитини, а й входить у межі культурного капіталу: бо читач осмислено сприймає художній досвід, порівнює його з іншими традиціями, аналізує культурні символи, переносить їх у власний інтелектуальний світ. Відтак, підготовка майбутніх учителів початкових класів має містити знайомство з сучасною літературою як спадщиною культурного середовища, та наголошує: опрацювання актуальні творів під час навчання формує у студентів компетентність, що поєднує літературознавчий аналіз і розуміння культурного контексту твору. Творчість представників сучасної української дитячої літератури (Мар'яна Савка, Ірен Роздобудько, Олександр Дерманський тощо) Т. Качак розглядає як культурні артефакти, які несуть у собі моральні, емоційні та національні коди, які сприяють формуванню культурної ідентичності та трансляванню культурних значень із покоління в покоління [5].

Виклад основного матеріалу. Безумовно, основний обсяг змістового наповнення дитячої літературою передбачено саме на уроках мовно-літературної освітньої галузі з огляду на її мету. Насамперед, сучасна дитяча література може бути використана для розвитку читацьких навичок, мовлення та творчих завдань. Під час опрацювання текстів сучасних казок чи оповідань необхідно обговорювати характери героїв та їхні вчинки, розв'язувати лінгвістичні завдання на базі тексту (пошук рими, складнопідрядних речень тощо). Знайомство з жанрами і формами літератури (наприклад, жартівливі вірші чи короткі історії в прозі) сприяє розширенню читацького досвіду учнів та зростанню їхнього інтересу до книги. Учні початкової школи детально знайомляться не тільки з класикою, а й з творами авторів нашого часу (наприклад, Сашка Дерманського, Тетяни Комлик, Олександра Зімби, Дарини Гнатко, Анастасії Жук тощо), здатних відображати буденність і дитячі переживання теперішніх поколінь.

На уроках мовно-літературної освітньої галузі вчителі-практики широко застосовують уривки з дитячих поетичних збірок чи адаптовану прозу сучасних казкарів. Використання таких творів сприяє розвитку мовлення і комунікації: діти вчаться формулювати питання до тексту, переказувати нові історії власними словами, складають продовження казки або пишуть лист героям, дискутують, обговорюють, доводять власну думку, вчаться аргументувати її. Зауважимо, що МОН затверджено й рекомендовано для початкової школи альманахи та хрестоматії сучасної дитячої літератури для читання учнями 1–2 класів [11] та 3–4 класів [12].

Активне читання сучасних творів, на думку педагогів, розвиває мовленнєвий світогляд дитини, її емоційну сферу і допомагає краще засвоювати мовний матеріал (збільшення словникового запасу, правильність мовлення, творчість висловлювання). Тож, робота із сучасною літературою на уроках мови і читання відповідає завданням освітньої галузі «Мова і література», сприяючи формуванню в учнів комунікативної та читацької компетентностей.

У межах інтегрованого курсу «Мистецтво» сучасна дитяча література може бути не тільки доповненням до уроку, а й повноцінним освітнім ресурсом – художній твір з кольоровими ілюстраціями, дизайнерською композицією та змістом, що викликає емпатійний відгук учнів – ефективний засіб для

образотворчих та культурних практик. Ілюстрації до сучасних книжок, графіка, стиль шрифту – усе це перетворюється на об'єкт вивчення: учні навчаються відрізняти стилі, виявляти символіку, відтворювати емоції через художній образ. Такий процес можна спроектувати на календарне планування 3-го класу НУШ, наприклад, теми «Чарівні перетворення», «Мандрівка у фантастичний світ» потенційно зручні для роботи з художнім текстом і супроводом творчими діями.

Згідно з календарно-тематичним плануванням «Мистецтво» для 3-го класу НУШ (тема 3: «Чарівні перетворення»), уроки містять включають блоки художньо-практичної діяльності та сприймання мистецтва, що можуть бути пов'язані з читанням сучасної літератури. Наприклад, після опрацювання казок з аудіо- або друкованої збірки, учням запропонувати малювати сцени з прочитаних текстів: малюнок-ілюстрацію до обраного уривка або створення колажу, що передає атмосферу твору.

Доцільним є використати вправи з аналізу образів – характерів героїв, кольорів і композиції ілюстрацій, які слугують джерелом власних творчих проєктів. У процесі порівняння форм мистецтва після читання художнього твору учні можуть зіставити сюжет із музичною або графічною репрезентацією емоцій. Наприклад, якщо у творі описано епізод примхливого персонажа, учні через мистецьку активність можуть створити асоціативний образ – малюнок за мотивом частини тексту або композицію з відповідними кольорами, що передають емоційний стан героя.

Для прикладу, під час опрацювання теми «Мандрівка у світ фантастики» учитель може обрати сучасну дитячу повість, наприклад, «Таємниця козацької шаблі» або «Часодії», обговорити ключові образи, а потім запропонувати дітям створити власний фантастичний персонаж і намалювати його, використовуючи відомі техніки художнього оформлення (або маніпулюючи стилем шрифту, елементами шрифтової композиції на титульному аркуші власного «щоденника героя»).

Або під час вивчення теми «Чарівні дива» зосередитися на аплікаціях зимових тем або колажі фантастичних сюжетів, використати сучасну дитячу книга про зиму (можливо із досвіду учнів) або казку з елементами природи: діти створюють акварелі, колажі або аплікації за текстом книжки, проєктують кольорове сприйняття героя – демонструється зв'язок літератури з образотворчим мистецтвом і колективною творчістю (можна назвати вправи: «намалюй сніг так, як... (хтось описав у книжці)», «створи колаж на тему з прочитаного»).

До зауваги, сучасна дитяча поезія часто має яскраві образи, які можна використати на уроках образотворчого мистецтва (і навіть музичного у межах інтегрованого курсу) – запропонувати ілюструвати вірш або побудувати композицію (з кольору, форми, фактури), що відповідає емоційному настрою тексту, що активізуватиме образне мислення учнів, художнє сприйняття та асоціативну пам'ять.

Отже, на уроках мистецької освітньої галузі, особливо у 3-4 класах, взаємодія з сучасною дитячою літературою дає змогу:

- аналізувати художнє оформлення – вчитися аналізувати символіку, кольори, композицію, відрізняти стилі ілюстраторів;
- створювати власні малюнки, колажі, титульні аркуші, аплікації за мотивами літературних творів;
- зіставляти літературні образи з музикою, театром – через обговорення, малюнки, театралізацію;
- інтегрувати художні тексти в мистецьку творчість, навчати дітей виражати відчуття, емоції, характери через мистецтво з опертям на художній текст.

Такі інтеграційні методичні підходи відображають вимоги до міжпредметної роботи, розвитку ключових компетентностей і творчих навичок дітей початкових класів у НУШ, забезпечуючи реалізацію проєктного, творчого, комунікативного складників. Зокрема, теми календарного планування передбачають діяльність, пов'язану з літературними сюжетами і їх художнім осмисленням, що дає підґрунтя для інтеграції сучасної дитячої літератури в мистецьку освітню галузь – робить уроки емоційними, творчими й змістовними для учнів.

Використання сучасної дитячої літератури в технологічній освітній галузі (інтегрований курс «Дизайн і технології» або «Технології») може бути ефективним джерелом мотивації та креативності. Зокрема, за календарним плануванням для 3-го класу НУШ (за програмою О. Савченко) передбачено теми, пов'язані з ручною працею, проєктуванням, традиційними техніками та сучасними дизайнерськими підходами.

Наведемо кілька прикладів інтегрування сучасної дитячої літератури в уроки технологій.

І. Тема: «Виготовлення декоративного виробу – символу з казки». Використання: після читання уривка з сучасної дитячої книги, наприклад, «Таємниця козацької шаблі» Зірки Мензатюк або «Часодії» Наталії Щерби, де є сцена з символічним артефактом (шабля, чарівний годинник), учні виготовляють тематичний сувенір із паперу чи картону.

Ціль: поєднати сюжетну мотивацію з технологією, зокрема учні мають спроектувати форму, розробити шаблон, вирізати деталі й прикрасити. Проєкт може включати розміщення ілюстрації героя чи символу на виробі – це стимулює образне мислення та конструювання.

Результат: учні навчаються працювати за інструкцією, планувати послідовність роботи, дотримуватися технологічної карти – і при цьому взаємодіяти з літературним матеріалом, створювати власні версії артефактів, розвивати творче мислення.

II. Тема: «Проектна діяльність за мотивами книжки»

Урок «Складання макета або малюнку за книгою».

Використання дитячої літератури: «Таємниця козацької шаблі» має сцену мандрівки чи опис поселення.

Діяльність: діти використовують папір, картон, кольорові матеріали, можливо елементи LEGO, щоб створити макет містечка або локації з книжки. Кожна група обирає свою книгу і макет – разом пояснюють, які символи та архітектурні образи відобразили. Навички технологічного навчання: створення плану, робота з матеріалами, креслення простих форм, дотримання параметрів витрат, колективна кооперація.

III. Під час опрацювання теми «Створення інструкцій та саморобних книжечок» учні готують покрокову інструкцію для виготовлення персонажа із сучасної дитячої книги. Наприклад, за книгою «Мама по скайпу» (збірка оповідань 11 письменників: Галини Крук, Маріанни Кіяновської, Галини Малик, Олександра Гавроша, Тані Малярчук, Валентина Бердта, Сергія Гридїна, Наталки Сняданко, Наташі Гузєєвої, Оксани Луцишиної, Оксани Луцєвської), герой якого – дівчинка, яка живе частково онлайн і спілкується з мамою через відеозв'язок.

Завдання: скласти картки з покроковими кресленнями або малюнками, описати матеріали, інструменти.

Наприклад: «1. Виріж фігуру з картону; 2. Намалюй очі і рот; 3. Приклей гудзик як застібку» і т.д.

Мета: розвинути алгоритмічне мислення, навички письмового пояснення технологічного процесу – за сюжетним маркером із книжки.

У календарному плануванні дизайну і технологій для 4 класу теми включають виготовлення подарунків, святкових прикрас, використання паперу, гофрування, аплікацію, орігамі та ниткографію тощо – відповідно до типових робіт: «Зірочки-сніжинки», «Часник-захисник», «Сніговичок» тощо.

Відтак, сучасна дитяча література може бути мотиваційною основою проєктів: дитина читає, уявляє – потім творить. Літературні твори створюють контекст, діти знають чому створюють виріб, як він пов'язаний із сюжетом. Працюючи над технологічним завданням, учні навчаються планувати, конструювати, оформляти виріб, пояснювати його створення. Використання ілюстрацій із книги як зразків – стимулює дизайнерське мислення, розуміння кольору, композиції, стилів. «Часодії» Наталії Щерби або «Таємниця козацької шаблі» мають проникливі образи пов'язані з національними символами, пригодою, фантастикою. Учні ознайомлюються з уривками, опрацьовують образи, створюють декоративну прикрасу чи подарунок на тему свят («зірка-оберіг»), з включенням ілюстрацій героїв або сюжету.

Ідея уроку: «Виготовлення новорічної гірлянди у стилі казки» – надихаючись текстом про зиму або прикрасу в книзі, діти створюють гірлянди, малюнки героїв, виготовляють колаж на тему літературного символу.

Такий інтегративний підхід відповідає вимогам НУШ щодо формування ключових компетентностей: творчості, комунікації, самоуправління, критичного мислення. Актуальні книги сучасних авторів (Олександр Дерманський, Наталія Щерба, Оксана Луцєвська та ін.) – близькі за темами, мовою й образом до реального життя дітей, що підвищує їхню читацьку залученість і готовність брати участь у практичній діяльності.

Використання сучасної дитячої літератури на уроках технологій перетворює їх із суто технічних вправ на повноцінні освітні проєкти. Діти працюють творчо, усвідомлено, взаємодіють, приймають рішення і створюють продукти зі смыслом. Така практика – не лише засіб опанування технологій, а й шлях до розвитку особистості свідомого й творчого учня.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У Новій українській школі дитяча література відіграє важливу роль не лише в межах мовно-літературної галузі, а й як потужний інструмент інтеграції освітнього змісту інших галузей – зокрема мистецької та технологічної. Вона слугує навчальним матеріалом для формування читацької компетентності, виконує функцію смислового ядра, що об'єднує різні види навчальної діяльності, розглядається як багатоаспектне джерело: передає зміст, форму, стиль, настрій, моральну і культурну сутність, що відкриває можливості для гнучкої інтеграції в навчальні курси з різною предметною спрямованістю.

Дитячий художній текст – особливо твори сучасних авторів, близьких до світосприйняття сучасної дитини – є зручною і гнучкою платформою, яка дозволяє здійснювати міжгалузеві зв'язки на рівні смислів, образів, асоціацій та емоцій. Через сюжет, характери персонажів, події, художні образи дитина природно входить у світ мови, культури, естетики, традиції, техніки. Сюжет із книги про майстра або художника може бути водночас об'єктом мовного аналізу (будова розповіді), основою для створення власної оповіді, джерелом ідей для малювання, макетування, аплікації чи моделювання.

Зазначений аспект дає змогу об'єднати теми мовно-літературної, мистецької та технологічної галузей навколо спільного змістового ядра – літературного твору, який виконує функцію сенсотворення. Змінено роль читання: воно є лише інструментом навчання грамоти чи розвитку мовлення, виконує функцію «відкривача» нових галузей пізнання, оскільки через текст дитина отримує перші уявлення про мистецтво (опис картин, музики, архітектури), дізнається про ремесла, інструменти, матеріали, історію предметів побуту – і згодом переносить це у власну діяльність: твори з художніми описами ручної праці або ремесел (наприклад, гончарства, ткацтва, будівництва) можуть слугувати основою для теми з трудового навчання. У мистецькій галузі – опис картин, звуків, кольорів, порівняння віршів із картинами – сприяє формуванню художнього смаку та здатності інтерпретувати твори мистецтва.

Особливу роль у такій інтеграції відіграє процес естетичного сприйняття. Літературний текст за своєю природою є образним, а отже, стимулює в учнів уяву, асоціативне мислення, емоційне співпереживання. Ці якості стають ключовими не лише для художньої діяльності, а й для розв'язання проєктних, дизайнерських і навіть технологічних завдань.

Окрім того, через занурення в літературні образи, дитина починає уявляти матеріальні втілення описаного: як виглядає дім героя, який одяг він носить, з яких матеріалів зроблені предмети в оповіданні. Це створює підґрунтя для практичної діяльності: учні можуть моделювати побутові предмети, створювати композиції, макети, плакати, книжкові інсталяції тощо.

Використання дитячої літератури у міжгалузевому навчанні демонструє важливу дидактичну властивість – єдність змісту та форми. Книга виступає не лише джерелом тем і текстів, а й зразком оформлення, типографіки, художньої структури, що є важливим компонентом мистецької галузі.

Ілюстрації, шрифт, структура розділів, дизайн обкладинки – усе це може бути об'єктом аналізу на уроках «Мистецтва» або «Дизайну і технологій». Таким чином, читання поєднується з вивченням візуального мистецтва, графіки, композиції. Це сприяє розвитку візуальної грамотності. І безперечно, сучасна дитяча література містить потужний виховний потенціал, який у контексті інтегрованого навчання реалізується через дії учнів – у художній чи технологічній діяльності вони ілюструють текст, трансформують його в реальні смисли та цінності: читання історії про героїзм – створення емблеми добра або плакатів вдячності; казки про дружбу – виготовлення сувенірів для друзів, конструювання будиночків для тварин тощо.

Читання формує мовні навички, є джерелом емоційної, моральної, практичної та художньої активності дитини й водночас – способом реалізації інтегрованого компетентнісного підходу, поєднання знань, емоцій й діяльності в одній навчальній події.

Використання дитячої книги у якості інтегративного ядра передбачає смислову єдність, спільний сюжетний контекст для різних предметів, мотивацію до навчання: знайомий і захопливий літературний матеріал стимулює інтерес до інших видів діяльності, забезпечує підтримку міжпредметних зв'язків (мова, образотворче мистецтво, технології, музика) у спільному навчальному полі, формування естетичної та мовної грамотності, розвиток навичок проєктної, творчої, комунікативної діяльності.

Отже, дитяча література в системі початкової освіти виконує не лише естетичну та виховну функцію, а й функцію міжгалузевого зв'язку, що є ключовим для формування цілісного світогляду учнів початкових класів. Використання її як змістового контенту навчання дає змогу створити ефективне освітнє середовище, у якому учень початкових класів пізнає світ не фрагментарно, а через єдиний культурний і ціннісний контекст – через художнє слово, образ і творення.

Список використаної літератури

1. Вашуленко М., Собко В. Підготовка майбутніх учителів до формування мовно-мовленнєвої компетентності молодших школярів. *Початкова школа*. 2011. № 6. С. 27–31.
2. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.06.2025).
3. Про освіту : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 01.06.2025).
4. Zenchenko T. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування комунікативної компетентності в учнів засобами інтерактивних технологій: європейський досвід. *Перспективи та інновації науки*. 2024. 10 (44). С. 191–203. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/download/15574/15646> (дата звернення: 01.06.2025).
5. Качак Т. Б. Особливості вивчення літератури для дітей у контексті підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2020. № 4(1). URL: <https://www.researchgate.net/publication/340097033> (дата звернення: 01.06.2025).
6. Kasak T. Osoblivosti vivcenna literaturi dla diteju konteksti pidgotovki majbutnih uciteliv pocatkovoi skoli (дата звернення: 01.06.2025).
7. Kuznetsova H., Panasenko A., Luchkina L, Zenchenko T., & Danylchenko I. Dialogic learning as means of forming the communication skills of higher education students. *Revista Eduweb*. 2023. 17(2). P. 101–115. URL: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2023.17.02.9> (дата звернення: 01.06.2025).

8. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 01.05.2025).
9. Піроженко Т. О., Соловійова Л. І., Ладивір С. О., Карасьова К. В. та ін. Сучасні діти – відображення цінностей дорослого світу : метод. рекомендації. Кіровоград, 2014. 120 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/8535> (дата звернення: 01.05.2025).
10. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1–2 та 3–4 класи. Київ : Вид. «Світоч». 2019. 336 с.
11. Ткаченко К. О., Сушко А. В. Дитяча література як засіб формування особистості учнів початкових класів. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 3(210). С. 104–109. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-3\(210\)-104-109](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-3(210)-104-109) (дата звернення: 01.05.2025).
12. Хрестоматія сучасної дитячої літератури для читання учнями 1–2 класів. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/pochatkova/hrestomatiya_ukr-lit-1-2klass.pdf (дата звернення: 01.06.2025).
13. Хрестоматія сучасної дитячої літератури для читання учнями 3–4 класів. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/pochatkova/hrestomatiya_ukr-lit-3-4klass.pdf (дата звернення: 01.06.2025).
14. Як книжки з картинками допомагають дітям розвивати навички грамотності. URL: <https://readingpartners.org/blog/picture-books-develop-literacy-skills> (дата звернення: 01.05.2025).
15. Tove Jansson Official Site. URL: <https://tovejansson.com> (дата звернення: 01.05.2025).
16. Timo Parvela. URL: <https://www.tammi.fi/kirjailijat/timo-parvela> (дата звернення: 01.05.2025).
17. Mauri Kunnas. URL: <https://www.maurikunnas.net/en> (дата звернення: 01.05.2025).
18. Donalyn Miller. URL: <https://bookwhisperer.com> (дата звернення: 01.05.2025).
19. Lucy Calkins. Units of Study. URL: <https://www.unitsofstudy.com> (дата звернення: 01.05.2025).

USE OF MODERN CHILDREN'S LITERATURE IN THE PROCESS OF TEACHING LINGUISTIC, LITERARY, ARTISTIC AND TECHNOLOGICAL EDUCATIONAL INDUSTRIES

Zenchenko Tetiana

PhD (Pedagogy), Associate Professor, Department of primary education theory and methods.
Olexandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University,

Vyshnyk Olga

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theory and Methods of Primary Education

Olexandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University,

Atorina Viktoriia

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Psychology of Preschool Education

Olexandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University,

Introduction. *The article examines the educational and integrative potential of contemporary children's literature as a meaningful component of the content in language and literary, artistic, and technological educational fields in primary school. It explores how modern children's texts, including Ukrainian and international examples, serve as a tool for the development of emotional intelligence, critical thinking, cultural literacy, and aesthetic perception among young learners. The relevance of the topic is grounded in the competency-based approach of the New Ukrainian School and the need for cross-curricular integration in the educational process.*

Purpose. *The purpose of this study is to analyze the role of contemporary children's literature as a cross-cutting content element that supports the integration of language, art, and technology learning areas in primary education. The article also aims to highlight effective practices and strategies that use literary texts to foster the comprehensive development of pupils through emotional, creative, and practical engagement.*

Research Methods. *The research draws on comparative analysis of Ukrainian and international educational models, content analysis of textbooks and children's books, review of national curriculum documents, and synthesis of pedagogical practices. Practical examples are drawn from the current school curriculum for Grades 3–4 (2024–2025), as well as from open-access educational resources and real lesson scenarios.*

Results. *The findings demonstrate that the use of contemporary children's literature enriches educational content across different subject areas. Through integration, literary texts become a catalyst for artistic creativity (drawing, design, music), technological projects (crafts, construction, prototyping), and reflective activities (dialogues, dramatizations, storytelling). Examples include the use of poems by Halyna Malyk for artistic interpretation, stories by Sashko Dermanskyi for STEAM-based projects, and illustrated books by Ukrainian and Nordic authors for visual analysis and collaborative design tasks. The research also reveals the importance of visually rich, symbolically meaningful texts in engaging children and enhancing subject integration.*

Originality. *The article offers an original interpretation of contemporary children's literature not only as a medium for language development but also as an interdisciplinary core capable of uniting cognitive, emotional, and creative domains of learning. It underlines the significance of aesthetic literacy, cultural heritage, and media-awareness as part of modern primary education, while also demonstrating the unique Ukrainian approaches to*

integrating literature with arts and technologies in the classroom.

Conclusion. *The study confirms that children's literature plays a crucial role in shaping holistic, culturally aware, and creatively engaged learners. Its integration into multiple educational fields aligns with modern educational goals and supports the formation of competencies outlined by the New Ukrainian School. The development and implementation of integrative pedagogical strategies based on literary texts enhance the overall quality and humanistic orientation of primary education.*

Key words: *Primary education, competency-based approach, children's literature, language and literature education, technological education, art education, interdisciplinary approach, educational content, New Ukrainian School (NUS), teacher training.*

References

1. Vashulenko M., Sobko V. (2011). Pidhotovka maibutnix uchyteliv do formuvannia movno-movlennievoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv. [Preparation of future teachers for the formation of language and speech competence of junior schoolchildren] Pochatkova shkola. № 6. C. 27–31. [in Ukrainian]
2. Derzhavnyi standart pochatkovoï osvity. [State Standard of Primary Education.] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian]
3. Zakon Ukrainy «Pro osvitu». [The Law of Ukraine «On Education»]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. [in Ukrainian]
4. Zenchenko, T. (2024). Pidhotovka maibutnix uchyteliv pochatkovykh klasiv do formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti v uchniv zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii: yevropeyskyi dosvid. [Preparation of future primary school teachers for the formation of communicative competence in students by means of interactive technologies: European experience.] Perspektivy ta innovatsii nauky, 10 (44). 191–203. <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/download/15574/15646>. [in Ukrainian]
5. Kachak, T. B. (2020). Osoblyvosti vyvchennia literatury dlia ditei u konteksti pidhotovky maibutnix uchyteliv pochatkovoï shkoly. Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia. № 4(1). [Features of the study of literature for children in the context of training future primary school teachers. Problems of training a modern teacher. № 4(1)]. URL: https://www.researchgate.net/publication/340097033_Kacak_T_Osoblivosti_vivcenna_literaturi_dlia_ditej_u_konteksti_pidgot_ovki_majbutnih_uciteliv_pocatkovoï_skoli. [in Ukrainian]
6. Kuznetsova, H., Panasenko, A., Luchkina, L., Zenchenko, T., & Danylchenko, I. (2023). Dialogic learning as means of forming the communication skills of higher education students. Revista Eduweb, 17(2), 101–115. URL: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2023.17.02.9>. [in English]
7. Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly.. [New Ukrainian School. Conceptual Foundations of Secondary School Reform]. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>. [in Ukrainian]
8. Pirozhenko, T. O., Soloviova, L. I., Ladyvir, S. O., Karasova, K. V. ta in. (2014). Suchasni dity – vidobrazhennia tsinnosti dorosloho svitu: metodychni rekomendatsii. [Modern children are a reflection of the values of the adult world: methodological recommendation]. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/8535>. [in Ukrainian]
9. Typovi osvityni prohramy dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity: 1-2 ta 3-4 klasy. (2019). [Typical educational programs for general secondary education institutions: grades 1-2 and 3-4.] Kyiv: Vydavnytstvo «Svitoch». 336 c. [in Ukrainian]
10. Tkachenko, K. O., Sushko, A. V. (2023). Dytiacha literatura yak zasib formuvannia osobystosti uchniv pochatkovykh klasiv. Imidzh suchasnoho pedahoha. [Children's literature as a means of forming the personality of primary school students. The image of a modern teacher]. № 3(210), C. 104–109. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-3\(210\)-104-109](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-3(210)-104-109). [in Ukrainian]
11. Khrestomatiia suchasnoi dytiachoi literatury dlia chytannia uchniamy 1–2 klasiv (2016). [Reader of modern children's literature for reading by students of grades 1-2] [https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/pochatkova/hrestomatiya_ukr-lit-1-2klass.pdf]. [in Ukrainian]
12. Khrestomatiia suchasnoi dytiachoi literatury dlia chytannia uchniamy 3–4 klasiv (2016) [Reader of modern children's literature for reading by students of 3-4 grades] [https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/pochatkova/hrestomatiya_ukr-lit-3-4klass.pdf]. [in Ukrainian]
13. Iak knyzhky z kartynkami dopomahaiut ditiam rozvyvaty navychky hramotnosti. [How picture books help children develop literacy skills]. <https://readingpartners.org/blog/picture-books-develop-literacy-skills> [in English].
14. Tove Jansson Official Site. URL: <https://tovejansson.com> (дата звернення 1.05.2025) [in English].
15. Timo Parvela <https://www.tammi.fi/kirjailijat/timo-parvela> [in English].
16. Mauri Kunnas <https://www.maurikunnas.net/en>. [in English].
17. Donalyn Miller. URL: <https://bookwhisperer.com>. [in English].
18. Lucy Calkins. Units of Study. URL: <https://www.unitsofstudy.com> (дата звернення 1.05.2025). [in English]

Авторське право ©2025 автори, всі права захищено. Автори погоджуються, що ця стаття залишається у відкритому доступі на умовах Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Отримано редакцією 30.07.2025 р.
Прийнято редакцією 30.08.2025 р.
Опубліковано 1.09.2025 р.